

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția:
Strada Academiei No. 6.
Administrația:
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

Abonament:
Exemplarul 5 Lei
Pe un an 200 Lei

PARTEA NEOFICIALĂ

La retipărirea cărților liturgice.

În legătură cu retipărirea cărților liturgice — mai vărtos că ne aflăm în preajma unui sinod provincial — ar fi atâtea de spus despre neajunsurile tipicului nostru bisericesc. Se știe, că Biserica a fixat anume norme pentru săvârșirea funcțiilor sacre. Normele aceste sunt cunoscute sub denumirea: „rubrici“, fiind scrise în cărțile liturgice — de comun — cu litere de culoare roșie. Unele dintre acestea norme, cari regulează săvârșirea funcțiilor cari sunt de esența cultului divin, cum sunt cele cari normează administrarea sacramentelor și în special S. Euharistie, se numesc *preceptive* și trebuie observate cu cea mai mare stricteță; altele servesc ca directive pentru săvârșirea demnă și uniformă a funcțiilor sacre, se numesc *directive*, observarea cărora se impune tuturor fără ca neglijarea lor să atingă validitatea acțiunii sacre.

Și e atât de înțeleaptă aceasta dispoziție a Bisericii, prin care, de o parte face să se reliefeze majestatea cultului divin, de altă parte păstrează uniformitatea în săvârșirea funcțiilor sacre și puritatea ritului, prin împiedicarea introducerii altor forme liturgice neaprobrate de autoritatea bisericească. Uniformitatea ritului este ceea ce îți dă conștiința unității de credință într'un singur D-zeu adevărat, este ceea ce face, ca să te simți acasă în oricare biserică ai intra, în care se dă lui D-zeu cult după acelaș rit.

Cu toate aceste trebuie să mărturisim, că deși avem acelaș rit după care ne închinăm lui D-zeu, totuși sunt multe și prea izbitoare deosebiri tipiconale, adevă în săvârșirea funcțiilor sacre, cari îți fac impresia, că nu te-ai afla în o biserică de acelaș rit cu aceea în care obicinuiești tu a te închină. Sau mai vărtos, fiind vorba de preoți, observi, că aproape fiebare Frate în Cristos își are un tipic special în săvârșirea unor acțiuni liturgice.

Cadrele restrânse ale unui articol de revistă sunt prea neîncăpătoare pentru ca să putem înșira toate acele deosebiri în săvârșirea unor acțiuni liturgice, care se observă în diferite biserici, la diferiți preoți.

Aproape în ori care parohie vei merge, vei vedea, că în satul vecin preotul săvârșește altcum unele acțiuni liturgice. Așa, — să nu mai pomenim de SS. Taine, sau alte funcțiuni sacre, unde sunt atâtea obiceiuri locale — să rămânem la cea mai obișnuită și mai cunoscută atât pentru preot cât și pentru popor, la: *S. Liturghie*:

— *Când se închid și se deschid ușile împărătești?* Știu, că unii vor răspunde ritos, când se închid și când se deschid; dar să nu se uite, că unii le lasă deschise — în ori ce vreme — sub tot decursul Liturghiei.

— *Cari rugăciuni să le zică preotul ținând mâinile ridicate?* Să ne examinăm la o concelebrare și vom vedea, că unii zic rugăciunea Herucului cu mâinile ridicate, — alții nu; când zic: „Cari pe Heruvini . . .“ unii fac închinăciuni la sfârșit și semnul s. cruci, alții numai își pleacă capul și pun mâinile la olaltă; rugăciunea: „Aducându-ne aminte . . .“ unii o zic cu mâinile ridicate, alții nu; „Tatăl nostru . . .“ unii îl zic cu mâinile ridicate, alții atunci își spală mâinile; rugăciunea: „Iea aminte Doamne Isuse Cristoase . . .“ unii o zic cu mâinile ridicate alții nu, șcl. Nu mai pomenim aci de modul cum se țin mâinile peste tot la S. Liturghie.

— La începutul S. Liturghii unii zic de 3 ori „Impărate ceresc . . .“ șcl., alții numai odată.

— *Unii nu zic ecteniile mici* dela începutul Liturghiei și nici cele de după „Să zicem toți . . .“ până la Herovic. Cu a cui autorizație?

— *La intratul cel mic*, unii încunjură altarul nimica zicând și fără să facă vreo închinăciune; alții, de comun, zic în fața altarului: „Sfinte D-zeule“, la dreapta: „Sfiute Tare“, și așa mai departe, iar către masa proscomidiei „Amin“, făcând totdeauna și câte o închinăciune; iar rubrica Liturghierului spune altcum. Acum să ne închipuim o concelebrare, când sunt mai mulți preoți și unul zice „Sfinte D-zeule“ șcl. și face închinăciune, iar altul merge înainte și se împiedecă de ceilalți.

— *Rugăciunea cântării Intreit-Sfântului* unii o recitează până când strana cântă troparele obicinuite, și terminându-se acele, zic cu glas înalt: „Că sfânt ești...”; alții o recitează când se cântă „Sfinte D-zeule șcl.” Și aceasta nu numai la Liturghiile din zilele cumune, cum observă tipicul dela Blaj, — ci și la celalalte.

— Ce să mai zicem despre *pomenirile la ieșirea cu darurile?*; aproape câți sunt în atâtea forme le fac.

— „*Sus să avem inimile*” se zice din ușa împărătească cu fața către popor, sau în sanctuar întors cu fața către altar? Asemenea și la utrenie: Pe Născătoarea de D-zeu . . . șcl.” unii zic în sanctuar cu fața către altar, alții din ușile împărătești cu fața către popor.

Am amintit la rezezeală acestea numai, cari se văd și se aud, fără să mai pomenesc de cuminecarea preotului și consumarea Preasfintelor, despre care încă ar fi multe de spus.

Este neîndoios, că „biserica s'a îngrijit din timpurile cele mai vechi, ca sacrificiul liturgic să se îndeplinească după anumite ceremonii, cari toate au menirea să înalțe mințile credincioșilor la D-zeu (Con. Prov. III. t. III. ct. 1.) Ba mai mult, a chiar ordonat, ca protopopii să vegheze ca toți preoții să săvârșească S. Liturghie observând toate ceremoniile „cu exactitate și pietate să edifice și pe credincioși” (Conc. Prov. III. t. III. c. 1, 2). Cu toate aceste s'au introdus practice atât de variate nu numai la săvârșirea S. Liturghii, ci și la toate funcțiunile sacre, așa încât ai impresia, că creștinii din parohia vecină s'ar închină lui D-zeu după un alt rit, ca și ceilalți de o credință cu ei.

Aceasta nepotriveală în săvârșirea cultului divin vine de acolo că rubricile cărților liturgice sunt sau neclare cu privire la unele ceremonii, sau lipsesc cu desăvârșire (a se vedea numai cele din liturgier). Așa preotul însoțește rugăciunile liturgice cu acțiuni sau ceremonii pe cari le-a învățat dela vreun preot mai bătrân, sau le-a compus el sau, în cel mai bun caz, le-a fi scos din vre-un manual de tipic bisericesc, de cari nu prea multe avem, dar cari se deosebesc în practice și nici unul nu prezintă o normă generală obligatorie pentru toți preoții măcar la săvârșirea S. Liturghii.

Dat fiind, că în Conc. Prov. III. se spune, că ceremoniile după cari se îndeplinește sf. Jertfă liturgică se cuprind în Liturgier (T. III. c. 1. 1.), urmează, că S. Liturghie trebuie săvârșită observând toate ceremoniile arătate în rubricile Liturghierului și nu după notele luate din vre-un manual de tipic sau învățate de alt undeva și despre cari în rubricile cărților liturgice aprobate de Biserică, nu se face nici o pomenire, sau eventual, sunt chiar contrare spiritului acelor rubrici. Prin urmare, cărțile liturgice trebuie să aibă

toate rubricile directive, cari să arate modalitatea împlinirii funcțiunilor sacre și de cari să se țină strict fiecare preot.

Fapt e, că rubricile directive ale Liturghierului, mai ales, sunt făcute în vederea funcțiunilor sacre mănăstirești; de aceea pentru noua ediție a Liturghierului s'a avut în vedere insuficiența lor și s'au propus unele precizări acolo, unde nu au fost destul de clare, iar unde nu eră nici o indicațiune cu privire la ceremonia care însoțește recitarea unei rugăciuni și altele, s'au propus unele indicațiuni, cari să servească de rubrici directive. Bine înțeles, că aceste nu se pot introduce decât cu aprobarea celor în drept.

Editarea unor cărți liturgice cu rubricatură precisă, de care să se țină toți preoții la săvârșirea funcțiunilor sacre, se impune cu o necesitate izvorită din împrejurările de cari am pomenit mai sus.

În consonanță cu rubricile cărților liturgice să se compună, apoi, un manual de tipic sistematic, care să cuprindă toată rânduiala săvârșirii funcțiunilor sacre în conglășuire cu cărțile liturgice și în spiritul rubricilor aprobate de autoritatea bisericească. Acest tipic să fie, aprobat obligator pentru întreaga provincia mitropolitană. Aceasta a fost încă mai nainte cu 57 de ani gândul Părinților Sinodului I. prov., cari au decis: „ca prin bărbați pricepători să se compună un op sistematic, în care să se deducă cu precizie modalitatea împlinirii funcțiunilor nu numai celor arhieresti cuprinse în Arhieraticon și a celor preoțești cuprinse în Liturgier și în Euhologiu, ci și a serviciului coral cuprins în celalalte cărți bisericești. Acest op ritual care se va examina de Sinodul Provincial viitor și se va aproba de Scaunul Apostolic să se propună în mod atât teoretic, cât și practic la toate instituturile teologice și pedagogice din aceasta Provincie” (Conc. Prov. I. t. VI c. 5).

Studii s'au făcut în aceasta direcție (să amintesc numai tipicul dela Blaj 1914), dar cuprind mai mult înșirări de practice diferite, nu propun ceva hotărât și unitar ce să fie *impus obligator* pentru toți preoții din întreaga Provincie noastră bisericească.

Dacă se realizează aceste lucrări puse la cale prin retipărirea cărților liturgice, atunci este inomis necesar, ca să se impună obligator pentru toți preoții folosirea acestor cărți liturgice ce vor apărea și a comandarea strictă atât cât privește ceremoniile, cât și *limba liturgică*. Să nu mai zică unul: *Corp*, altul *Trup*; *Dispunător* sau *Stăpân*, *Vergură* sau *Fecioară* șcl. Fiecare preot să îndeplinească funcțiunile sacre după textul și directivele noiei ediții a cărților liturgice; înconsecință, fiecare va avea ediția nouă a Liturgierului și Euhologiuului, și din acele și *cum este scris în acele* va săvârși funcțiunile sacre.

Uniformitatea ritului și unitatea limbii va ridica majestatea cultului divin săvârșit după ritul atât de bogat în forme și imagini al Bisericii noastre, și va stârni pietatea credincioșilor noștri, cărora le-a hărăzit D-zeu speciala fericire și învrednicire, ca să-l laude în dulcea și armonioasa limbă a strămoșilor noștri.

— Nif. —

Motivul agitației ortodoxe împotriva Concordatului.

Se știe că dușmanii Concordatului au fost și sunt minoritarii și frații din cealaltă strană. Cei dintâi pe motiv politic, iar ortodoxii mânăși de o dorință spulberată, în cele diu urmă, de cruzimea realității necruțătoare și de . . . răspunsul Ministrului de Culte în discursul dela Senat cu prilejul ratificării Concordatului. Doreau nici mai mult, nici mai puțin, decât *nimicirea bisericii române unite*. Aceasta dorință, motorul agitațiilor împotriva Concordatului, au fardat-o cu afirmațiuni atât de străvezii, că se vedea ridicolul rânjindu-și dinți către cei ce le spuneau. Ziceau, adevă, că prin Concordat se primejduiește unitatea Statului. Ce credeți, — doar unitatea națională? Nu, cea „*ortodoxă*” căci, vezi Doamne, tocmai prin Concordat se împărțește neamul în două părți: uniți și neuniți, catolici și ortodoxi. Pentru acea se spunea în declarația-potest, că episcopatul român ortodox nu-și poate „suprima durerea sufletească că statul român a luat act și oarecum confirmă prin Concordat, dacă s’ar ratifica, volnicia săvârșită la anul 1700, prin ruperea unei părți a credincioșilor Mitropoliei ortodoxe române din Ardeal dela sânul bisericilor strămoșești și prin trecerea lor forțată la așa zisă unire cu Roma.” (Discursul D-lui Ministru Vlad la Senat).

Dl Ministru al Cultelor Dl Aurel Vlad, a pus la punct toate afirmațiile subfiredle ale Clérului ortodox, desvălind netemeinicia lor. Iată, ce a spus, între altele, în vorbirea dela Senat:

„Domnilor, eu vă întreb pe D-Voastră, oare prin votarea Concordatului, Românii nu mai sunt uniți, și unii nu mai sunt români? Au încetat de a fi români prin aceea că se votează acest Concordat?; și vă întreb pe D-Voastră: dacă se admite această interpretare, oare nu noi am diviza națiunea română! (Aplauze prelungite).

Domnilor senatori, eu cred, că aparținerea la oltă confesiune nu a făcut nici o diviziune sufletească în națiunea română, pentru că acei cetățeni români și frați ai noștri, care aparțin religiei greco-catolice au fost tot așa de buni români ca și noi și vor fi români tot așa de buni dacă vom scruta istoria, trebuie să recunoaștem că din partea acestei Biserici au fost mulți din acei fii ai neamului nostru care au răspândit conștiința națională, și-au pregătit unitatea politică a neamului.¹⁾ (Aplauze prelungite, ovațiuni).

Reflectând, apoi la afirmația că Concordatul ar constitui o consfințire a unirii din 1700, pe care, așa se vede, ei au ignorat-o până acum, Dl Ministru al Cultelor le răspunde:

„Domnilor senatori, se vede că I. P. S. Sa²⁾ a

¹⁾ Toate sublinierile sunt ale noastre.

²⁾ Mitropolitul Bălan. N. R.

uitat că deja în art. 22 al Constituției s’a luat act de existența bisericii unite. În art. 22 al Constituției s’a stabilit deja că biserica unită este o biserică românească, care are întâietate față de celelalte biserici minoritare. Prin urmare, nu prin Concordatul cu Roma se consfințește pentru prima oră această unire.

Dar, Domnilor senatori, poate trece Statul român și Guvernul Român asupra faptului că de fapt există acest cult? Putem noi neglija, poate Statul român să nu ia ct de existența acestui cult?

Vedeți, Domnilor, numai cine înțelege mentalitatea și cine înțelege dorința, — de altfel explicabilă și din punct de vedere național și poate și din punct de vedere bisericesc, — a I. P. S. Sale, numai acela își va putea explica și această obiecție — și poate și pe celelalte.

Și anume, care este tendința, care este aspirația și dorința I. P. S. Sale? De una, însă, îl pot asigura, că cu mijloacele și cu metodele, pe care le aplică D-sa, nici când nu-i va succede să realizeze această dorință. (Aplauze pe băncile majorității).

Domnilor, I. P. S. Sale, îi stă înainte pilda care a fost, care a existat în Rusia, când statul rusesc, cu forța, cu puterea, a desființat Biserica greco-catolică a Rutenilor din Ucraina. Atunci pe acele vremuri, se putea. Se dărâmau biserici, Statul desființa Episcopate, Statul pedeptia pe cei ce treceau dela biserica ortodoxă la biserica unită, spunând că sunt trădători de neam, pentru că concepția din Rusia era că numai acela este bun rus și cetățean, care este și ortodox, iar cel care face propagandă contra Bisericii ortodoxe merită pedeapsă, și chiar condamnarea la moarte erau grațiași dacă treceau la biserica dominantă, la biserica ortodoxă.

Vedeți D-vs., cu mijloacele acelea. dărâmându-se biserici, desființându-se Episcopate, i-a succedat țărmului să desființeze, dacă nu mă înșel, la anul 1839 Biserica greco-unită în Ucraina.

Și Domnilor, ca ironia să fie deplină, după ce s’a săvârșit, cu mijloacele acestea admisa, posibile atunci, dar inadmisibile azi, când s’a desființat atunci biserica unită, s’a făcut o medalie comemorativă cu inscripția următoare: despărțiți prin silă în anul 1596 reuniți prin iubire în anul 1839“ . . .

Prin urmare demnilor, vedem că I. P. S. Sa crede că dacă Statul nu ia act de existența acestei biserici și Uniri, s’ar mai putea și astăzi aplica, — poate nu chiar în măsura aplicată atunci în Rusia, — mijloace de constrângere asupra conștiinței religioase.

Eu cred, Domnilor, — și o spun aceasta ca ortodox, care am apărut autonomia, drepturile bisericii mele, împreună cu I. P. S. Sa, atunci când era real menințată și atăcată, nu ca acum, — cred zic, că

înzădar este toată încercarea, având în vedere spiritul timpurilor în care trăim, având în vedere Constituția care garantează pe seama tuturor cetățenilor libertatea conștiinței. Astăzi Statul român, nu mai poate să pună la dispoziție jandarmii săi și puterea sa pentru atingerăa unui astfel de scop prin constrângerea conștiințelor religioase. (Aplauze).

Domnilor în privința unirii sau neunirii celor două biserici se poate discuta. I. P. Sfințitul Episcop Hossu a făcut o propunere. Eu nu cred că ea se va realiza însă ar fi bine dacă s'ar realiza. Eu îi asigur pe înalții prelați, că noi credincioșii, dacă D-lor vor hotărî conțopirea celor două biserici, nu vom discuta, fiind aceasta o chestiune dogmatică și canonică, ci ne vom supune. (Aplauze).

Dar domnilor, să nu pretindă ca Statul ori Ministrul Cultelor, fie acela cât de mare aderent al bisericii ortodoxa, să-și pună la dispoziție forța sa ca să se deslănțuiască în mijlocul nostru un război religios. (Aplauze)“ . . .

Iar, ca să spulbere toată nădejdea în izbânda unei astfel de aventuri împotriva bisericii catolice, zice despre aceasta, în alta ordine de idei, că: „este o biserică care nu dispăre niciodată. Pentru că eu crad — și cred că și Inal Prea Sfinția Sa va admite — că nici eu, nici D-sa. nici nepoții și strănepoții nostri nu vor ajunge să vadă dispariția acestei biserici . . .“

Așa a glăsuț D-l Ministrul al Cultelor și Artelor.
— nf —

Evangelizarea noastră.

Mai demultei am auzit din gura culăru-i și culăru-i preot mai bătrân nedumerirea: „că oare ce s'au mai ales cu aceia căroră 15 ori 20 de ani le-am vestit de-arândul Evanghelia mântuirii noastre! În școală, în Biserică și afară de Biserică noi am sămănat sămânța curată a Evangheliei lui Cristos! Oare la vremea sa a răsărit această sămânță? Ori poate numai ici-colo a răsărit câte un firicel!

Iată nedumerirea lor intemeiată, pentru-că la vremea s'a toți trec prin școală, și mai toți învață a scrie și a ceti și computa, dăr oare totatunci învață ei și aceea, ca să știe trăi după credința lor? Tot atunci oare învață ei a trăi după adevărul Evangheliei lor! După aceia Evanghelie, care le spune, că afară de natură și de toată lumea văzută și nevăzută este o putere supremă, care le-a creat pe toate acestea din nimica și care le susține și le cărmuiește pe toate! Iar nouă tuturor muritorilor ne este „Tată“ — Ajutor Puternic — și Părinte bun și iubitor!

Oare învață ei a trăi după Evanghelia, care le spune lor: „că lumea și noi toți suntem creați din iubire și pentru iubire. Scopul nestru suprem este să devenim membrii Impărăției lui Dumnezeu! În Dumnezeu și în iubire toate își au prețul și valoarea lor. Mântuitorul lumii a venit în lume nu ca să judece lumea, ci ca să o convingă despre adevăr!

Evanghelia lui așa sună: „Întru aceia vă vor cunoaște toți, că sunteți învățăceii mei, de veți avea iubire întru voi.“ (Ioan 13, 35). „Iubiți pe vrășmașii vostri, grați de bine pe cei ce vă grăesc de rău pe voi, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi și vă rugați pentru cei ce vă asupresc și vă gonesc pe voi.“ Mat. 5.44.

„Și noi am cunoscut și am crezut dragostea, carea o are Dumnezeu spre noi, Dumnezeu dragoste este, și cel ce petrece în dragoste, în Dumnezeu petrece și Dumnezeu întru dănsul.“ I. Ioan c. 4 v. 16. Isus Cristos pătruns de aseastă dragoste nemărginită și-a dat viața sa pentru mântuirea lumii. Isus pe Gol-

gota cu suferințele sale a aprins flacăra iubirei în sufletele omenești!

Cuvintele lui evanghelice vibrează în suflete noastre a tuturoră aprinzând făclia celui mai sfânt Ideal creștin, ce a isvorit din Evanghelia pățimirii sale, ne vestește în toată vremea să credem în Evanghelia Lui, căci toate să pot celui credincios: „Cutează fiule! Credința ta te-a mântuit! — zice El.“

Iar când suntem năcăjiți, asupriți, nemângăiați, neîdestuliți să credem și atunci, căci doar Evanghelia ne învață: „Fericiți sunt cei ce plâng, că aceia se vor mângăia!“ — Când suntem persecutați, goniți, asupriți să credem și atunci, căci și atunci Evanghelia ne învață: „Fericiți sunt cei goniți pentru dreptate, că acelora este Impărăția cerurilor!“

Să credem în această Evanghelie, pe care Cristos a propovădui-to nu numai cu cuvântul ci și cu fapta. Cristos Domnul nu numai a cuvântat și a învățat, ci el a și liniștit vânturile, a alinat viforul mării; a ridicat din noianul fărădelegilor sale pe Maria Magdalena, cea păcătoasă. Pe cei leproși ia curățit pe Iuda la sărutat, pe slăbănog la vindecat și pe morți i-a înviat!

Cristos a învățat binefăcând!

Apostolii lui Cristos de asemenea tot așa au vestit Evanghelia pe care au primit-o în moștenire dela măestrul lor. Marele apostol al neamurilor în cartea II. cătră Corinteni cu mândrie în suflet scria despre suferințele, ce a îndurat pentru Evanghelia lui Cristos: „De trei ori cu toiege am fost bătut; odată am fost bătut cu pietrii; de trei ori s'a sfărmat corabia cu mine; o noapte și o zi întru adânc am petrecut. În călătorii am fost adeseori, cu primejdii pe ape, în năcazuri dela tâlhari, în năcazuri dela neamul meu, în năcazuri dela păgâni, în nevoi în cetăți, în nevoi în pustie, cu primejdie în mare, în nevoi între frații cei mincinoși. În ostenele și supărare, în privegheri de multeori, în foame și în sete, în posturi de multeori, în frig și în golătate.“ II. Cor. 11, 25—27.

Cristos și apostolii prin urmare în ostenele, în foame și în sete, în posturi de multeori și în frig au

vestit și au trăit Evanghelia! Ei au vestit adevărul și au trăit și murit pentru acest adevăr. Numai așa au putut ei să pătrundă în inimile și sufletele credincioșilor în fața cărora ei nu numai au predicat această Evanghelie, ci au și trăit-o!

Ei ne-au dat exemplul, că evanghelia trebuie nu numai predicată, ci trebuie și trăită, ca în urma ei să răsară fapte vrednice pentru viața de veci!

O astfel de evanghelizare nu va lăsa nedumerire în suflete, nu va crește oameni păgâni și necredincioși și analfabeți sufletește, ci va ridica popoarele la pedestalul cel mai înalt de cultură și morală sufletească!

O astfel de Evanghelie ne dă cel mai mare bun din lume: „Iubirea și speranța vieții de veci! Aceasta este și aceasta trebuie să fie evanghelizarea noastră!!

Ioan Turdeanu.

Apel

pentru marele pelerinaj naț. rom. la Roma

În anul acesta toate națiunile din lume pe întrecute aleargă la Cetatea Veșnică, pentruca să se închine în strălucitele Basilici, pe cari pietatea creștinească le-a înălțat deasupra trupurilor glorioase ale principilor Apostolilor, ale celorlalți apostoli și sfinți, în catacombele, a căror turfă este înmuiată în sângele milioanei de martiri. Acolo de pe cele șapte coline, pe cari se înalță Capitala lumii creștinești, putem vedea cu ochii răpiți de măreția spectacolului unic, conțopirea tuturor neamurilor pământului în dumnezeiasca unitate a credinței sub blânda ocârmuire a aceluiaș mare Păstor al tuturor oilor și mielușelor lui Isus; acolo putem asista la minunea Rusaliilor auzind cu urechile proprii, cum credința ce o propovăduiește Apostolul Petru răsună delala marginile pământului până la margini înțelegându-o fiecare neam în limba sa. Aleargă la Roma națiunile, ca s'admire creațiunile de artă, pe cari geniul creștinesc le-a inspirat celor mai mari pictori, sculptori și arhitecți, cu cari se mândrește omenirea; aleargă națiunile culte, ca să contempleze realizările unei culturi apuse, dar rămasă în ruinile sale ca o vie dovadă a geniului poporului roman, care cu sabia și cu tablele legii a întemeiat împărția cea mai mare din câte au ființat vreodată pe acest pământ. Pe noi Românii ne chiamă la aceste locuri și glasul sângelui, ne invită columna lui Traian, ne atrage și iubirea față de un neam atât de aproape înrudit cu noi prin limbă și sânge. — Neamul nostru prin Concordatul ce l'a încheiat cu Sfântul Scaun Apostolic, a recunoscut suveranitatea Căpeteniei Catholicizmului, este just deci, ca și noi în sămn de recunoștință pentru solitudinea ce acest Părinte universal o are față de noi, să alergăm alături cu celelalte neamuri, ca să luăm parte la jubileul său sacer-

dotal de 50 ani, pe care toată lumea-l celebrează cu bucurie.

Dreptaceea Asociația Generală a Românilor uniți, pe 15 Octomvrie a. c. a hotărât să organizeze un mare pelerinaj național, la care invită pe toți Românii fără deosebire de confesiune și în mod deosebit pe intelectualii noștri, oferindu-le tuturor avantajile obținute dela Comitetul central din Roma pentru jubileul sacerdotal al Sfinției Sale Piu XI. Și pentruca să poată participa mai ales profesorii, anunțăm, că dela Ministerul Instrucțiunii publice ni-s'a pus în vedere acordarea concediului necesar pe seama tuturor profesorilor, cari vor să ia parte la acest pelerinaj.

Programul:

În ziua de 15 Octomvrie la ora 10. 56 va fi plecarea dela Jimbolia. În 16 Octomvrie dim. la ora 8,25 sosirea la Fiume, de unde la ora 13 plecare cu vaporul la Ancona, unde vom sosi la ora 22.15 în 16 Octomvrie. Sub tot timpul petrecerii noastre în Italia vom fi găzduiți și călăuziți de Comitetul central. În program este luată vizitarea următoarelor orașe: Loreto—Assisi—Roma—Firenze—Bologna—Padova—Venezia. Iar pentru aceia, cari din Roma vor voi să mai facă o excursie la Napoli, s'a plănuț încă o călătorie fa-cultativă la Cassino—Napoli—Pompei. Din Italia întoarcerea va fi prin Postumia—Kotoriba—Budapest—B. Kerestes.

S'a plănuț în afară de vizitarea monumentelor din singuraticele orașe și luarea contactului cu universitățile și marii savanți italieni și ținerea unor conferințe prin cari să ne facem cunoscute obiceiurile, instituțiunile și progresele noastre românești pe tere-nul cultural, religios și național. Întrucât ar fi cu pu-țință, am dori să putem duce cu noi și corul profesorului Hubic spre a face câteva producțiuni artistice.

Costul:

1. Călătorie în afară de Italia la dus și întors: Cl. I. 5500 Lei; Clasa II. 5000 Lei; Clasa III. 3000 Lei.
2. În Italia itinerarul cuprinzând și excursia fa-cultativă la Napoli: Clasa I. 16000 Lei; Clasa II. 11500 Lei; Clase III. 8500 Lei.

În prețurile pentru Italia sunt cuprinse bilétele feroviare, viptul, cvartirul transporturile din Roma și alte orașe, vizitele muzeelor, catacombelor etc. Căz-duirea pelerinilor în Italia se va face în institutele re-ligioase pentru clasa III, iar pentru clasa II. și I, în pensioane sau hoteluri bune. Petrecere în Italia va fi 14 zile-

Condițiunile de înscriere.

Doritori de a lua parte la acest pelerinaj trebuie să se anunțe la canonicul *Dr. Grigorie Pop*, Oradea, Episcopie unită și să trimită simultan și sume cores-punzătoare clasei ce-și va fi ales până cel mai târziu în 30 Septemvrie 1929, indicând clasa, vârsta aproxi-

mativă, grupamentul de familie. La anunțare fiecare va avea să-și trimită fotografia pentru pasport. Costul vizelor pentru Iugoslavia și Ungaria se va plăti ulterior. După ce vom cunoaște numărul pelerinilor, vom încerca să obținem reduceri și la celelalte vize, precum și pe căile ferate iugo-slave și ungare, în care caz se vor opera restituțiile cuvenite.

Niciodată pelerinaj român în condițiuni atât de

avantagioase nu s'a făcut încă, și niciodată atâtea motive nu ne-au îndemnat, ca să cercetăm leagănul neamului și al credinței noastre, ca acum; precum nicioată nu ni-s'a oferit un așa de bun prilej de a ne afirma în fața lumii civilizate, ca acum, când toate neamurile se întâlnesc în Cetatea Vecinică. Nimeni să nu scape, deci, acest prilej. În urmăre cu toții: *La Roma!*

Comitetul de organizație

Scrisori către plugari

de: I. Mihalache

Ministrul Agriculturii.

I.

Plugari, faceți ogoare!

Să-mi dați voie, frați plugari, ca din când în când să vă dau câte un sfat, de aici din fruntea Ministerului Agriculturii

Fiindcă, tocmai de când sunt în capul acestui Minister îmi dau seama mai bine că degeaba am face legi bune pentru agricultură, degeaba am plăti lefuri la slujbași, degeaba am da subvenții pentru semințe, instrumente și vite și toate câte mai trebuiesc, dacă odată cu acestea nu s'o luminează și mintea plugarului; orice ar face Guvernul, pentru plugarul nepriceput și leneș — tot una este. — Este ca și când ar ploua de sus pe un pământ din care lipsește sămânța. Pe câtă vreme dacă la ajutorul de sus se mai adaugă mintea și hărnicia plugarului, atunci rodul iese însutit.

Nu țările cari au pământul cel mai bogat produc mai multe roade, și nici acelea unde ploaia cade mai regulat; ci acelea unde plugarii sunt mai luminați — cu învățatură mai bună, cu hărnicie mai mare, cu economie mai strânsă, cu cooperative mai bine organizate.

Căci pământului sărac omul deștept i-a găsit leacul: îl îngrășe de nu se mai cunoaște că a fost sărac.

Și lipsei de ploaie omul deștept iarăși i-a găsit leac: abate apa din râuri, ori găurește pământul și-o face să țâșnească din măruntaiele lui.

Mai greu este să găsești leac neștiinței — căci lumina nu se vără dintr'o dată în capul omului, ci trebuie să alerge și el după ea.

Eu dacă aș avea o putere n'aș face altă lege decât una singură: să nu mai fie nici un plugar neluminat; să știe fiecare atâtea cât știu cei mai luminați țărani de prin Danemarca, Olanda, Elveția.

Ce minune ar fi! Fără un pic de ploaie mai mult decât se îndură azi Dumnezeu să dea, rodul țării depe cele 12 milioane de hectare cari se însămânțează anual ar putea spori cu vreo 500 kgr. la ha., adică cam vreo 600.000 de vagoane pe an mai mult de cât azi.

Pe jumătate dacă ar fi, știți ce ar însemna asta pentru țara noastră? Curat „viitor de aur“.

Iată ce așteaptă Țara dela mintea plugarilor.

De aceea vom îndemna din toate părțile la luminare, vom încuraja pe acei ce arată acte de învățatură și ne vom gândi cum să silim pe îndărătnici să se lumineze și ei, căci îndărătnicia lor nu le pă-

gubește numai lor, ci și Țării care a dat pământ ieftin și care face și azi jerte pentru ei.

•••

Începem acum cu cea dintâi scrisoare: *folosul arăturilor de vară și de toamnă.*

Cine colindă țara, dela o margine la alta, pe vremea aceasta, cunoaște dintr'o dată gradul de luminare al plugarilor: după cum sunt arate ori nu miriștele. Banatul e tot fruntea! Și Vechiul Regat tot coada. Imi râdeă inima de bucurie când am văzut graba cu care țărani bânățeni întorceau miriștele cu plugul. Nici nu ridicaseră snopii de orz și de grâu depe loc, și plugul tăia brazde negre în lungul câmpului galben. Când a ajuns cu brazda pe linia snopurilor, a oprit plugul, a mutat snopii de arătură și a mers înainte.

„Așa-i bine, să ari de îndată ce ai secerat, cât e pământul umez, să bagi sub brazde și umezeală și paiul și buruiana“.

Cu cât un colț de țară este cu lumea mai înapoiată, cu atât și arăturile miriștelor sunt mai întârziate.

— „De ce nu s'a arat nimic în satul d-voastră, d-le primar? Întreb pe un primar dintr'un sat oarecare.“

— „Pentru că mai păstrăm miriștele de pășunat vitele“.

Primarul avea dreptate „în felul lui“.

Dar o gospodărie înțeleaptă va face socoteala: e mai mare folosul? or e mai mare paguba?

Și pentru vite trebuie făcută socoteala lor: a întrebuiță cât mai bine islazul — vom vedea altă dată cum — a semăna lușernă și câte altele.

În nici un caz agricultura nu trebuie păgubită.

Și a nu întoarce miriștele e mare pagubă.

Pământul dă vieață plantelor. Dar el dă vieață din vieața lui. Dacă vieața lui e bogată, bogată este și recolta care țâșnește dintr'însul; dacă vieața lui e săracă, ce vrei să dea?

Oamenii luminați și-au bătut deci capul să vadă: în ce stă izvorul de *vieață al pământului?*

Și au văzut că stă în: *lumină, aer și apă* adăugite la materiile lui lăuntrice pe cari le îmbogățim cu tot felul de îngrășăminte.

Cât mai multă lumină, cât mai mult aer — îi trebuie și pământului ca și omului! Iar ca acestea să pătrundă într'însul: *trageți-i cât mai multe arături!* Și începute cât mai în grabă după seceris.

Apoi: *apă*; trebuie păstrată apa din pământ — și trebuie prinsă și suptă apa din ploi. — Nu este

puțină umezeală pe care o lasă plantele cari au umbrit pământul: cu cât pământul este mai mărunțit la față, cu atât se păstrează umezeala mai bine. Miriștele cari se ară îndată după seceriș, se ară repede și nici nu e mare munca pentru vite, căci se ară cât mai la suprafață (ca un lat de mână). Cu cât se ară mai târziu, cu atât se muncește mai greu, căci pământul pierde apa, se usucă, se bălătorește se înerează, se înfelențește. Unde mai pui că pământul arat este ca un burete care prinde și sugă apa din ploi și o păstrează înăuntru.

Alt mare folos: stârpirea buruienilor! Buruienile cari se coc și însămânțează cam odată cu grânele, acum sunt băgate sub brazdă cu semințe cu tot; buruienile putrezesc și îngrașă nițel pământul, iar sămânța lor încolțește repede, așa că atunci când vine arătura de însămânțare, bălăriile proaspete răsarite sunt prăpădite de plug și rămâne pământul curat — luminat.

Și nu se stârpesc numai bălăriile, ci și ouăle de gândaci, omizi și viermi și câte și mai câte gănăni cari rod rădăcinile.

În sfârșit, când vine arătura de toamnă pentru semănătură — pământul se lucrează repede și plăcut — iar sămânța îl umple curând de verdeața cea curată.

Nu uitați că se mai întâmplă câte odată de întârzie iarna până către sfârșitul lui Martie. Și ați văzut anuț acesta ce înseamnă un porumb or un ovăz semănat de vreme — cât de frumos a crescut! — iar cele semănat fârziu, ce slabe au fost!

Un ogor de vară și de toamnă te scapă de încurcături; căci la nevoie e de ajuns să dai o grapă peste brazda degerată de ger și se mărunțește și risipește ca brânza, de scutești arătura de primăvară, măcar că ar fi fost mai bine s'o fi făcut și pe aceasta dacă eră timp.

Nu mai întârziați deci, frați plugari, că e spre paguba voastră: *ieșiți la câmp și faceți ogoare!*

II.

Plugari, semănați, sămânță aleasă!

Începe de acum semănatul de toamnă!

Și e bine să nu întârziați — ca să dați timp rădăcinii să se lege zdravăn de pământ, să nu o prindă crudă gerul iernei. — Înghețul prăpădește mai repede semănătura proaspătă, decât pe cea crescută și înfrățită.

Veți arunca în cele 3 milioane de hectare de grâu (cât se seamănă pe an, de obicei, în țara noastră), vre-o 60.000 de vagoane de sămânță.

Și alte vre-o 1800 vagoane de sămânță de orz de toamnă pe vre-o 110.000 hectare.

Noroc bun!

Dar și minte înțeleaptă!

Căci multă risipă — multă pagubă și multă trudă zadarnică aduce pentru plugar lipsa de înțelepciune — mai ales în momentul când asvârie sămânța în pământ.

Să vedem ce se întâmplă cu grâul — ca să vorbim numai de el acuma, — *dacă-l semănăm așa cum îl luăm din arie.*

Mai întâiu risipim pe degeaba vreo 12.000 de vagoane (care costă bani), numai prin faptul că semănăm cu mâna în loc să semănăm cu mașina. — Semănatul cu mașina economisește cam a cincea

parte din sămânță. — Ea seamănă nu mai ce trebuie — nu ici des și colo rar, — și nu rămâne nimic pe deasupra neîngropat, să usuce soarele sau să mănânce păsările. — Apoi mașina îl seamănă la aceeaș adâncime de răsare tot odată. Soarele pătrunde mai lesne și paiul se coace mai repede, de nu cade așa ușor la vânt. Iar curățitul de pălămidă și de alte buruieni, se face cu multă înlesnire.

Dar paguba cea mare nu vine din felul *cum semănăm*, ci din *felul seminței* pe care o semănăm.

Credeți d-voastre, că semănăm 60.000 de vagoane de grâu, din cari iese firul bob la bob? Cel puțin 3000 vagoane sunt: neghină, mazăriche, pălămidă și tot felul de buruieni, dacă sămânța se pune necurățită în pământ, pentru că la noi nu e răspândit obiceiul de a se da la vânturătoare și la triori sămânța — ci o seamănă Românul cu totul, așa cum a adunat-o din arie.

Nu cresc oare destule bălării în țară fără să le semene nimeni? Mai trebuie și adunate și semădate pe urma plugului? Să le și muncim? Să ne murdărim cu ele, de buna noastră voie, marfa curată?

Să mergem mai departe cu socoteala.

În cele 60.000 de vagoane de sămânță — așa cum ar ieși din arie, la noi — sunt pe puțin alte 10.000—15.000 de vagoane de seacă, de orz și de ovăz. Bună e și seacă — dar de ce să o amesteci cu grâul? La obor se vinde grâul-grâu, și seacă-seacă, iar pe piețele străine, — așa ceva (amestecătură) nu se cumpără. De ce să ne batem joc de marfă?

Apoi mai sunt alte vre-o 1500 de vagoane de boabe de grâu cari nu încolțesc: ori că sunt seci, ori sunt sfărâmate! De ce să le aruncăm la vânt? De ce să nu le oprim ca să le măcinăm ori să hrănim animalele?

Și în sfârșit, cece rămâne — *grâu adevărat*, ce soi de grâu e? E neam bun? E de neam prost! Pentru că: „ce semănăm, aceea răsare”.

„Neam bun de oameni, — Neam bun de vite” — așa e cu toate, așa e și cu sămânța de grâu: „neam bun” și „neam prost”.

60.000 de vagoane de sămânță de grâu de *neam prost*, — pot da Țării într'un an bun, pe cele 3 milioane ha. cel mult 270.000 vagoane (cam 900 kgr. la ha).

Numai 45.000 de vagoane de sămânță de grâu de *neam bun*, pot da pe aceeaș întindere, în acelaș an, cu aceleași ploi, cu aceeaș muncă, cu aceeași plugari, aproape cu 100.000 de vagoane mai mult.

Și încă de ce calitate, și de ce preț!

Eu am făcut socoteala numai la grâu!

Așa e și cu celelalte.

Și mai ales cu orzul!

Nu este cereală mai plină de amestecături ca orzul românesc.

Mergea vorba acum câțiva ani că hamalii din portul Hamburg, n'au voit să descarce orzul românesc din vapoare pentru că îi înăbușă praful și murdăriile cu cari eră amestecat.

Eu nu cred — dar mă doare inima că se poate vorbi așa ceva de Țara mea.

Iată marea însemnătate a semințelor curate și din soiuri alese! Singura, alegerea seminței, sporește producția cu 30%, și-i ridică prețul poate cu alte 20%.

Deaceea în străinătate — este luptă și întrecere mare între învățații agriculturii: *cum să producă sămânța, de soiuri alese, care să dea: MULT și BUN.*

Dintr'o holdă de milioane de spice de grâu (luăm grâul ca pildă, dar așa se face cu toate plantele mai însemnate), se alege numai câteva sute de spice: cele mai pline și cele mai frumoase. Fiecare spic se seamănă pe bucățica lui de pământ, alături de altă bucățică semănată cu un spic de rând, (se zice „martor“), ca să se vadă deosebirea. La sfârșitul anului, se vede ce a ieșit din fiecare spic. Se opresc — din cele câteva sute de parcele, — numai câteva, cari au dat roade mai frumoase și cari au ținut piept mai bine la ger, la secetă, la rugină, la cădere, la scuturare, apoi cari au bobul mai bogat, mai greu, mai frumos. Pentru anul viitor se pun la semănat numai cele 3—4 parcele cari au ieșit în frunte. Se urmăresc și în anul al doilea și al treilea — până când din toate rămâne una-două, cari se trage, fiecare din spicul de *cel mai bun soi* (linie). Aceste semințe se cheamă „selecționate“. Și selecționarea se urmărește pe fel și fel de căi și prin fel și fel de mijl ace.

Astfel de semințe selecționate, nu se răspândesc însă în comerț până când nu se face o nouă probă: în ee colțuri de Țară le merge tot așa de bine, ca acolo unde s'au prășit. Pentru că s'a făcut dovada că sămânța bună în satul meu de munte, (unde am umezeală și adăpost) nu e tot așa de bună și în satul d tale așezat în Bărăgan unde e vânt și secetă și ger.

Prin „câmpurile de experiență“ — alți ani de zile, se urmărește: în ce colțuri de țară îi priește fiecărui soi de sământă aleasă? — Și numai după aceea se dă la marea înmulțire ca să cumpere numai plugarii din acele părți.

Câte 10—15 ani țin astfel de încercări.

Și producția e sporită numai prin calitatea seminței cu 30 la sută.

Astfel de încercări, de câțiva ani se fac și la noi — la Școlile înalte de agricultură, la câteva din fermele Statului și la 4 particulari (Soc. „Sămânța“, d-nii: Cipăianu Konopi, Stefani).

Acum Statul a pus dintr'un fond de 500 de milioane pe care îl are anume pentru sporirea producției agriculturii, v'o 70 milioane lei pentru desăvârșirea acestor lucrări.

Apoi Statul a luat măsuri ca nici un bob din acea sămânță „selecționată“ din aceste ferme să nu mai meargă la măcinat, ci să intre toată în pământ. S'a dat poruncă să fie dată la plugari, pe schimb cu d'a lor: kgr. pe kgr. Diferența de preț o plătește Statul cu alte vr'o câteva zeci de milioane de lei.

Statul a mai luat măsura să cumpere mașini de curățit cerealele (curățitoare, trioare și vânturătoare).

Ele se dau la cooperative și Camerele agricole și se plătesc în 75 lei suta (25 lei la sută îi plătește Statul) și încă pe datorie, în doi până la trei ani, cu dobânzi de nimic.

Vă spun acestea ca să vedeți ce jertfe face Statul. — Și încă e puțin. — Când va putea, va face mai multe — căci ele se rasplătesc din sporul de producție din care vine și Statului partea lui de venit.

Dar pentru ca țința să fie atinsă. se cere și ajutorul minței d-voastre, frați plugari.

De aceea, ascultați și înțelegeți:

Când auziți de semințe de soi bun — alergați după ele!

Fermele au poruncă să dea toată sămânța, începând cu plugarii întovărășiți în cooperative agricole, iar acolo unde deocamdată nu se poate altfel, se vor

da și la plugarii în parte, începând cu cei cari își pregătesc mai cuminte pământul de semănat.

Cum nu avem însă, decât o sută de vagoane sămânță de soi ales de grâu (semințe *selecționate*) și mai puțin de o sută de vagoane pentru orz (tot „selecționat“) nădejdea cea mare pentru anul acesta și alți câ iva, este să *curățim sămânța cea mai bună care să găsește prin localitate*, ori în apropiere — or în părțile cu clima asemănătoare — și apoi să o sămănăm după ce am curățit-o.

Unde sunt *curățitoare* (la ferme), alergați acolo. Într'un ceas e gata.

Dacă pe aproape nu sunt curățitoare, dați-o la trioare (cilindru). Trioarele asvârl d'oparte murdăriile: pământ, pietricele; d'altă parte: boabele pipernicite, buruienile mici, neghina, măzăricea, pălămida; apoi: spărturile secara și orzul și în sfârșit: slege pe mărime, bob cu bob, tot ce rămâne grâu curat.

Acolo unde nu sunt trioare — dați sămânța măcar la vânturătoare. Pleava și semințele ușoare (buruieni, meghină) sunt alese deoparte — iar boabele grele de altă parte.

Să nu meargă în pământ decât bobul plin, greu și bine copt, care încolțește și care are în el brană bogată, să poată hrăni colțul până când se lipește de pământ ca apoi să sugă hrana de aci.

Și saramurați sămânța înainte de a o semăna — cu piatră vântală, ori cu praturi pe cari le găsiți la Camerele agricole.

Căci așa se ferește de boala tăciunelui și a mălurei, care se găsește și ea în sămânța ei lipită de sămânța grâului.

Nu uitați o clipă: ce semănați aceia culegeți — și că bălăriile trebuie să stărpite, iar nu semănați și muncite.

III.

Plugari, grăpați și tăvălugiți semănăturile!

Dacă mi-a venit lesne să vă îndemn în scrisoarea întâia să *întoarceți miriștele* mai repede și în scrisoarea a doua să *semănați sămânță aleasă*, apoi, trebuie să vă mărturisesc, că nu-mi vine de loc ușor să vă îndemn, acum în scrisoarea a treia, să *grăpați și să tăvălugiți semănăturile*.

Poate că unii veți zice: „d'apoi altă treabă n'are Ministrul decât să ne învețe el pe noi, grăpatul și tăvălugitul?“

Ba am eu și alte treburi, frați plugari! Dar greu îmi vine să cheltuesc atâția bani ai Statului cu semințe bune, cu mașini și unelte, cu slujbași și câte altele; și să nu-mi stea sufletul în tihnă că plugarii fac, ori nu fac și ei, tot ce trebuie, ca să iasă din pământ o roadă mai bogată și mai frumoasă.

Nu mi-ar părea rău de loc să nu aveți nevoie de sfatul meu.

Dar să nu vi se pară că e lucru de nimic un *grăpat bun* — și repetat cât mai des — și *tăvălugitul* la timp. O știu așa Bănățenii și plugarii înțelepți din unele colțuri ale țării, iar eu vreau să o știu toți plugarii de pretutindeni.

Toți știți că *după semănat*, trebuie *grăpat*. Dar nu toți știu cât e de bun grăpatul chiat *înainte de semănat*, și *după ce semănăturile au răsărit*; și mulți alții habar n'au că trebuie grăpate și livezile de fânațe, luțernele și trifoiurile. Pentru că ei nu înțeleg

rostul grăpătului: știu doar atâta, ce s'a pomenit dela Adam și Eva, că grapa vine după plug să îngroape sămânța, cu niște târșuri de mărăcini, cum o da Dumnezeu.

Rostul grapei e însă cu mult mai mare. Ea e pentru pământ ceeace e pieptenele pentru capul omului și țesala pentru pielea calului.

Pământul trebuie grăpat și înainte de semănat grapa netezește îndreptând greșelile aratului, sfărâmă bulgării mărunțind brazdele, scoate și adună rădăcinile de pir, pălămidă, bozi, rămășițele miriștelor, mărăcini și bălăriile cari trebuiesc trase la margine și arse.

Cu îngrijire trebuie să se grăpeze și după semănat: ușor cu grapa de mărăcini pentru semințele mărunte ca cele de trifoi și lucernă, precum și în urma mașinelor de semănat ca să mai acopere ce-a rămas d'asupra; și mai adânc și mai apăsător, cu grapa de fier, ori de lemn cu dinți de fier, pentru grăul (orzul și ovăzul) care a fost semănat cu mâna (căci dacă l'am grăpa cu grapa de mărăcini, grăunțele nu s'ar acoperi bine, ori s'ar aduna la un loc prea multe).

Dar grăpatul trebuie dus înainte și după ce semănătura a mai crescut, și acest lucru puțini săteni îl cunosc.

Se trece cu grapa cu dinți de fier prin grăul crescut ca de o palmă, (toamna, înainte d'a veni înghețul, or primăvara); se grăpează și porumbul răsărit și alte semănături; firește că unele fire sunt date afară, dar prea puține, și ele nu înseamnă nimic pe lângă marele folos al celor rămase în urmă: aerisire, ruperea coajei pe care o prinde fața pământului, și păstrarea umezelii.

Stăruiesc mult asupra păstrării umezelei în pământ, pe care o aduc arăturile dese și mai ales grăpările și mai dese. Pământul este ca zahărul: suge apa — de sus în jos când plouă — și de jos în sus când e secetă. Cu cât e mai bolovănos și mai nemunțit, cu atât se prind în el găurele subțiri și lungi (ca firul de păr) prin care umezala se scurge de jos în sus (în aer). Munca deasă a pământului și grăpatul des rupe acele găurele lungi, duce aer mult între particulele mărunțite ale pământului și astfel se împiedică uscarea.

O veche zicătoare spune: „nu te uita înapoi pe urma grapei“. Asta înseamnă să nu te sperii când vei vedea grăul ori porumbul jumulit și răvoit de grapă: vino peste o săptămână și o să vezi că râde de bucurie ca copilul după scaldă.

Aceasta este pricina pentru care și fânețele trebuiesc grăpate cu grapa cu dinți de fier îndată după cosit, ori primăvara când începe să crească iarba: pământul scarmănat se aerisește, sămânța scuturată din floare se acoperă, mușuroaiele se netezesc, mușchiul care cuprinde câte odată fâneța se desprinde și se scarmână. În multe părți, pentru livezi se aduc grape anume făcute, cu dinți mai mărunți și cu încheieturi mai dese, ca să se târască ca șarpele după forma pământului.

Un grăpat bun primăvara, peste ogorul de toamnă, adeseori ne scutește de o arătură. Numai ogoarele de toamnă nu trebuiesc grăpate, ca să cuprindă gerul iernei bulgării pe toate părțile: să-i degere și să-i mărunțească.

Și ca la orice lucru, trebuie băgare de seamă cu privire la timp și la felul pământului: să nu fie nici prea umed, nici prea uscat; iar la pământurile grele: îndată după arat, când înflorește brazda.

Și acum să vedem ce-i și cu tăvălugitul.

D'ăș ceva, pe la sătenii noștri, mai ales cei din

Vechiul Regat, nu se prea pomenesc. Când am fost în Cehoslovacia, acum vreo doi ani, n'am văzut plugar fără tăvălug: ori un trunchiu rotund de lemn (de ulm sau stejar) cu două cuie la capete, ori un sul de fier rotund sau cu discuri, ori cuie pe el; ori 2—3 bucăți de sul legate unul de altul. Cât despre munca și roada pământului acolo, față de aici, nici nu poate fi asemănare măcar că la ei pământul e sărac de tot. Ei îngrijesc de pământ ca mama de copil și fac tot ce trebuie ca să aibă spor la roade. Iar tăvălugitul e tot așa de prețuit ca aratul și săpatul la noi.

Tăvălugesc pământul și înainte de semănat și după semănat, și toamna și primăvara, ori numai câte odată, după cum e nevoia și după cum e pământul.

Înainte se semănat, tăvălugesc cu tăvălug cu dinți, ori cu discuri, pentru a sfărâmă bulgării (când s'a arat pe secetă) și pentru a netezi pământul. După semănat: cu tăvălug neted, pentru a apăsa pământul pe sămânță ca să-i fie cald și umed și s'o apere de vânt și de gerul iernei.

Pământul este pentru sămânță ca haina pentru corpul omului: la vânt și la friu ținem haina strâns; așa face tăvălugul: strânge haina (pământul) de corp (firul de grâu). Acest lucru e folositor mai ales la semințele mărunte rămase pe deasupra. Semănătura tăvălugită iese din pământ cu câteva zile mai repede, fiindcă tăvălugitul lipește sămânța de pământ și atrage apa de jos sus spre sămânță.

Iar primăvara după îngheț, tăvălugul strânge iarăș pământul degerat la rădăcina smulsă ușor de ger dela locul ei. Înfrățirea grăului și păstrarea umezelii se ajută prin tăvălugit.

Când semănăturile cresc prea repede și e nevoie să le întârziem creșterea, se trece iarăș peste ele cu tăvălugul — și treaba e gata: pană să și vină la loc, se luptă câteva zile cu vieța.

Și la tăvălugit însă, ca și la grăpat, trebuie ținut seamă de vreme și de loc. Timpul cel mai potrivit e când pământul e bine svântat. Dacă e umed, tăvălugul lipește semințele de el și pământul prinde coaje. Câteodată se pune grapa în urma tăvălugului (ușoară, cu dinții înapoi, ca să nu lase coaje și să împiedice astfel uscarea).

Tăvălugitul folosește mai ales pământurilor ușoare (la cele grele cari țin apă, le poate chiar vătăma).

* * *

Și acum, frați plugari, sunt încredințat că nu vă mai mirați, ca v'am scris în această scrisoare, cât de folositor e: să grăpați și să tăvălugiți pământul.

Tare aș fi bucuros să știu, care vă hotărâți s'o faceți d'aci încolo, așa precum se face de orice plugar luminat în țările înaintate.

Iar dacă din o sută ar face-o numai unul, eu aș fi mulțumit, că producția țării a sporit cât de puțin depe urma minții lui și că dela el ar lua pildă mâine și cei cari astăzi sunt ca Toma Necredinciosul: „Nu cred — până ce nu văd“.

Și încă un lucru, nu mă rabdă inima să nu vă îndemn, acum când închei această scrisoare: când isprăviți arătura, trageți brazde drepte și frumoase la capătul locului, să-i stea și bine. Sunt unii cari isprăvesc o brazdă scurtă, alta lungă, alta în mijlocul drumului, de parcă fi zgârie ochii când te uifi la arătură. O fi lene, o fi nesimțire, nu știu. Dar pământul cere să fie și el frumos — și cui îi place frumosul, dă dovadă că e om cu simțire.

Sărbătoare populară în comuna Sititelec.

Duminecă în 11 August comuna Sititelec a avut o adevărată zi de sărbătoare.

Cu ocazia nunții D-lui Ștefan Musta, asistent la Facultatea de Științe din Cluj cu Dșoara Elenuța Olariu, profesoară la liceul „Oltea Doamna” din Oradea, fiica învățătorului și luptător al românismului de prin aceste ținuturi, Vasile Olariu, câțiva tineri intelectuali din Oradea au avut inițiativa frumoasă de o cobori în mijlocul maselor populare pentru a semăna câteva sfaturi frumoase.

În curtea Primăriei în fața unei mulțimi de ambe sexe, intelectuali și țărani, din aceasta frumoasă comună românească D-l Alesandru Mihuțiu, președintele asociației tineretului român din Oradea, în fraze sugestive și-a dezvoltat interesanta sa conferință: „Pericolul baptismului din punct de vedere național” arătând pericolul cel prezintă aceasta sectă atât în interior cât și în afară de hotarele țării. A arătat serviciul mare al bisericilor creștine românești contra tendințelor de maghiarizare și de destrămarea națională. În mijlocul entuziazmului de nedescris a apelat la simțul creștinesc și românesc al țaranului român, îndemnându-i de a se grupa cu țările și încredere în urul credinței noastre creștinești depozitarea tezaurului nostru de datini străvechi și păstrătoarea limbii și conștiinței noastre naționale în vremuri de restriște, alungând din mijlocul lor dușmanii neamului, cari sub

masca unor organizații religioase caută desbinarea noastră bisericească și națională.

A urmat D-l prof. Vasile Bolca, cu fapte alese din istoria națională a arătat publicului, că aceasta tentativă de desagregare a bisericii noastre românești, nu e decât o frântură din seria de mișelii îndreptate contra bisericii de către dușmanii neamului nostru, cari vedeau și văd și astăzi în aceasta instituție dumnezească, pavăza care a păstrat țările, unitatea și viața noastră națională.

Adunarea s'a sfârșit cu câteva povețe bune, date de către părintele paroh Gh. Vereș.

După adunare poporul a participat la Paraclisul Preasfintei Fecioare Maria, unde părintele-protopop Alexandru Mihuțiu casierul Episcopiei române-unite din Oradea, într-o cuvântare frumoasă a arătat credincioșilor, că sufletul Românului nu este străin de cultul Preacuratei Fecioare.

A urmat apoi cununia tinerei părechi, după care poporul întors la casele lor, plini de mulțumire sufletească comentau impresiile sărbătorii de azi.

În timpurile de azi, când dușmanii neamului încearcă pe toate căile desmembrarea noastră națională, noi privim aceasta faptă ca un pas serios al tinerei generații spre o operă pozitivă românească, aici la granița de Vest, unde nedreptățile trecutului ne-au făcut să pierdem mult și unde avem atâtea de refăcut.

Cronicar.

CRONICI

Personale. *S. Scaun al Romei a numit pe merituosul și harnicul prepozit capitular diecezan Ilustrisimul și Revm. D. Dr Iacob Radu, protonotar apostolic. La mulți ani!*

Școala de muzică a prof. Fr. Hubic. Cu începere de 16 Sept, a. c, se deschide în localul „Școlii normale gr. cat.” Str. Cantemir (Beotheni Ödön) Nr. 3 școala de muzică a prof. Fr. Hubic.

Se predau cântul și toate speciile de instrumente muzicale, cursuri teoretice muzicale, compoziția, estetica istoria muzicii și limba italiană. Cursurile se fac de către puterile cele mai selecte și cvalificate, asigurând educația cea mai bună muzicală.

Școala are 3 graduri:

1. Curs elementar cu o taxă anuală de 6000 Lei.
 2. Curs pregătitor cu o taxă anuală de 7000 Lei.
 3. Curs superior cu o taxă anuală de 8000 Lei.
- Taxa de înscriere 600 Lei.

Taxele de cursuri se pot plăti și în rate, taxa de înscriere însă e de a se solvi deodată la înscriere.

Inscrierile se fac zilnic la secretariatul școlii din Str. D. Cantemir Nr. 3. dim. între orele 11—12 d. m. 6—7.

Cursurile se fac în conformitate cu timpul disponibil al elevilor.

Direcțiunea școlii de muzică.

Parochia Rogoz în sărbătoare. În ziua de 18 August cor. atât parohia matre din Rogoz, cât și filia din Dumbrăvița au îmbrăcat haine da sărbătoare. Revsmul d. Dr Valer Hecto protopop districtual, ca delegat al Preaven. Ordinariat în asistența domoilor preoți din jur: Paul Tămăian paroh în Sâmbăta, Victor Ghergar adm. paroh în Holod, Petru Chișvasil adm. paroh în Vintiri și Cornel Marian adm. paroh din loc, a coborât în mijlocul credincioșilor din Rogoz, ca să sfințiască clopotul cel nou, pe care vrednicul fruntaș și credincios al bisericii noastre de aici, d-l Vasile Carfiș, — căruia și pe această cale ținem să-i transmitem mulțămilele noastre, — l-a cumpărat cu 21.500 Lei întru vecinica amintire a rep. sale surori Ana pentru biserica noastră. Actul sfințirii s'a săvârșit într-o atmosferă de mișcătoare înălțare sufletească. Revsmul d. protopop în cadrul cuvântării sale ținute cu acest prilej a mulțămit ca dele-

gat al Preaven. Ordinariat d-lui V. Carțiș, acestui fruntaș al comunei Rogoz, frumoasa donație făcută bisericii satului său natal, transmiiându-i binecuvântarea arhierască a Inalt Preasfinției Sale Episcopului diecezan, — care mulțumită a repetat-o în numele credincioșilor din aceasta parohie și preotul din loc la banchetul oferit în locuința parohială.

Tot în această zi după amiază la ora 3 Revsmul d. protopop districtual asistat de aceiași domni preoți a coborât în filia Dumbrăvița, unde asemenea într'un fast sărbătoresc a binecuvântat biserica de aici integral renovată, precum și potirul, patena și steluța din nou înaurite din ajutorul județian primit spre acest scop la stăruința administratorului acestei filii, precum și din contribuțiile credincioșilor de aici, aducând mulțumită atât poporenilor pentru contribuirea la punerea în bună stare a bisericii lor, cât și preotului administrator pentru exoperarea ajutorului acordat de județ.

Preste tot cu bucurie s'a constatat, că o nouă viață zi de zi mai creștinească, mai curată și mai intensivă prinde a se închiega și în aeestea 2 parohii ale diecezei noastre. „Comitetul parohial“

Organizarea preoților sătmăreni. În 4 Septemvrie a. c. s'au adunat peste 50 de preoți români uniți în orașul Satu-Mare pentru a pune bază unei „Asociațiuni preoțești“. Cu această ocaziune s'a organizat și constituit: „Asociațiunea preoților români uniți din Eparhiile Oradea și Gherla a județelor Satu-Mare și Maramureș“.

Adunarea generală a decurs în cea mai perfectă armonie. Prezenți de onoare au fost aleși cu aclamație și mare însuflețire: Arhieriei noastre: Excelența Sa Episcopul Orăzii Dr Valeriu Trăian Frențiu și Ilustritatea Sa Episcopul Gherlei Dr Iuliu Hossu.

S'a purces apoi la alegerea de președinte al Adunărilor. Alegerea s'a făcut prin vot secret fiind candidați la președinție: Alexandru Breban, protopop în Baia Mare, Aurel Dragoș, protopop în Satu-Mare, Pamfiliiu Ossian, protopop în Roșiori, Romul Buzila, protopop în Mădăras și Ioan Turdeanu, parohul Săsarului.

De președinte al Adunării a fost ales cu majoritate de voturi: Alexandru Breban, deputatul Sătmărlui și protopop în Baia Mare; vice-președinți au fost aleși: Romul Buzila și Pompiliu Tămaș. Secretar al Asociațiunei este ales; Ioan Turdeanu, cassier: Gavril Pop, bibliotecar-archivar: Petru Herțeg, censori: Ioan Tarța, Ioan Doboși și Nicolae Breban.

Asociațiunea are membri ordinari, fundatori și onorari. Membru ordinar poate fi ori care preot diecezan având să plătească o taxă anuală de 500 Lei.

Membrii fundatori sunt aceia, cari odată și pentru totdeauna plătesc o taxă de 2000 Lei.

Iar membrii onorari să denumesc de adunarea generală pe baza meritelor personale.

Din adunarea generală s'au trimis următoarele telegrame: Nunțiului Papal, Mitropolitului și Episcopilor diecezani.

Episcopilor de Gherla și Oradea se vor susțerne spre înaltă aprobare, Procesele verbale și Statutele Asociației; asemenea se vor face demersurile necesare la Inaltul Guvern și Ministerul Cultelor. Asupra acestei organizări vom reveni. *Coresp.*

† Văd. Tertulia Tămaș n. Selegian, soția lui oarecând Vasile Tămaș, fost protopop în Popești, a adormit în Domnul la 21 August 1929, în anul al 70 al vieții și al 8 al văduviei. Odihnească în pace!

BIBLIOGRAFIE

Anuarul Reuniunii Femeilor Române Sălăgene (1925—1929) Acest Anuar a apărut în editura Reuniunii sub președinția Dnei Elena Dr Aciu n. Fabian. Reuniunea este sub Inaltul Patronaj al Măjestății sale Regina Maria, al cărei portret i-l are în frunte. Al doilea portret este al decedatei văd. Clara Maniu n. Coroianu, care a fost prima președintă a Reuniunii timp de 16 ani (1881—1897).

Femeile Române Sălăgene în frunte cu dinstinsa Dna Elena Dr. Aciu n Fabian — președinta de acum a Reuniunii — sunt concentrate în această veche instituțiune culturală, care indeosebi în anii 1925—1929 a dezvoltat peste tot o însămnată activitate filantropică.

În fiecare comună membrele Reuniunii îngrigesc altarele sf. Biserici, organizează expoziții și conferințe și lucrează indeosăbi pentru cultivarea țărancilor Române. La sărbători mari se împrțesc haine și diferite daruri copiilor săraci, văduvelor, orfanilor și invalizilor. În privința aceasta Anuarul Reuniunii are un amănunțit și bineintocmit Raport pe anii 1925—1929 al Dnei secretare: Victoria Orian Dr. Sabo. În acest raport se evidențiază în primul rând activitatea coritativă a Reuniunii, notificând ajutorarea școlărilor săraci, văduvelor, orfanilor, invalizilor și a familiilor ajunse în mari mizerii. Cu privire la activitatea culturală e de remarcat organ-aria conferințelor științifice, înființarea de biblioteci la sate și crearea nouilor fonduri și fundațiuni pentru răspândirea cărții românești.

Pe timpurile de suprire unguerească această Reuniune era sufletul tuturor mișcărilor culturale, iar azi având deplină libertate și-a estins activitatea și mai mult, arătând că opera cea mai înălțătoare a ființei omenesti este caritatea.

În aceasta societate a Reuniunii Fem. Rom, Sălăgene aflăm azi intrunite prin cel mai sfânt altruism și dragoste de ideal o seamă dintre cele mai vrednice femei române despre cari dinstinsa lor Președintă Dnă Elena Dr. Aciu n. Fabian în cuvântarea sa de deschidere ținută la adunarea generală din Iunie 1928 a spus: Toate au muncit cu nobilă emulare, fiecare în parte după posibilități și puteri disponibile: una prin muncă mai intensă, alta prin idei și spirit de invenție, alta prin jertfe materiale... Cinste și dragoste li se cuvine! Răsplata o vor găsi în suflet!!!“

Așa știe să lucreze astăzi vrednica Reuniune a Femellor Române Sălăgene. *1, Tur*

Pr. Ion Gârleanu: „Trandafiri“. — poezii — Edit. Seminarului Franciscan — Hălăucești, 1929. — Părintele Gârleanu ne face plăcerea de a-l vedea tot mai stăruitor cum se frământă pentru îmbrăcarea inspirațiunilor religioase în haina

strălucitoare a poeziei. După volumele: „Lacrimi“ și „Viorele“, acum ne prezintă un frumușel buchet de „Grandafiri“, reliefându-se în acest volumaș contrastul cum lumea este presărată cu atâtea frumuseți, cu atâtea trandafiri, pe când Fiul Omului, stăpânul lumii este încoronat cu o cunună de spini.

Abstrăgând dela unele împerecheri de fraze nepoetice și unele neajunsuri prozodice, poezia Păr. Gârleanu este plăcută și bogată. Recomandăm cetitorilor noștri acest buchet de „Trandafiri“. Prețul 20 lei.

Ioan Georgescu: Momente din viața bisericii unite în ultimii zece ani. Pe 60 pag. format 4 mare, hârtie velină, sunt fixate cu multă pricepere unele dintre momentele mai marcante din viața bisericii române unite în ultimii zece ani. Nu are pretenția să cuprindă întreaga istorie a vieții noastre bisericesti în ultimii zece ani, ci numai să ne prezinte câteva momente, cum foarte potrivit arată titlul acestei monumentale lucrări a harnicului prof. și Subdirector general în Ministerul Cultelor și Artelor, care se pricepe atât de bine la alcătuirea astor fel de lucrări al căror scop este să reliefeze ceea ce a fost și este biserica noastră română unită pentru neam și țară. Cu adevărat, în cele câteva capitole, presărate cu multe clișee bine executate, ni se arată atitudinea pe care a avut-o biserica noastră la marea întorsătură a istoriei popoarelor, când revoluția puse capăt marelui războiu mondial și popoarele încep să-și infiripeze o altă organizațiune după principiul autodeterminării, apoi, într'un foarte interesant capitol ni se arată rolul, sau cum foarte potrivit spune autorul: „*sprijinul* dat de biserica unită noului stat românesc în politica externă și internă“. Căci: „Dușmanii neîmpăcați ai românismului calomniară noul Stat românesc în străinătate, spunând că, întinderea stăpânirii lui, înseamnă balcanizarea Europei centrale și amenințarea existenței tuturor confesiunilor neortodoxe din această țară. Aceste calomnii găsiu multe urechi deschise în țările din apus chiar în cele latine, aliatele noastre de arme. De aceea barbații noștri de Stat au găsit că e bine să cheme câțiva preoți destoinici ai provinciei metropolitane române unite cu Roma, să ia contact cu cercurile catolice din aceste țări, mai cu seama cu cele din Cetatea Eternă și Cetatea lumină, Paris, și să risipească norii de neîncredere pe care îi ridicau mereu la orizont, cu stăruință vrednică de cauze mai bune, implacabilii noștri vrăjmasi“.

Și au plecat solii bisericii unite cutreerând țări și mări ca

să dovedească lumii noblețea sufletului românesc: Păr. Dr. V. Lucaciu, Dr. Alexandru Nicolescu, actualul episcop al Lugojului. Dr. Ioan Coltor, canonic metropolitan, pe atunci prof. de teologie, și mulți alți preoți din toate patru eparhiile, cari aici în internul țării au contribuit cu munca lor la organizarea noului stat. Vrednic de pomenit este capitolul care cuprinde câteva „*din jertfele bisericii unite pentru întregirea neamului*“, mândria bisericii noastre.

Înguștimea spațiului nu ne permite să arătăm cu de-amănuntul întreg cuprinsul acestei lucrări de neprețuită valoare pentru istoria bisericii noastre în ultimii zece ani.

O recomandăm ficărui român, și în special Fraților Preoți, pe cari îi interesează în primul rând. Prețul: 50 Lei și se poate procura dela autor și dela Soc. de editură „Sf. Unire“ din Blaj.

Dr. V. Bojor: „Canon de rugăciune către Sfântul Iosif“. — este o modestă cântăcică, prin care harnicul canonic din Gherla vrea — și e atât de bine aceasta — ca să ajute răspândirea cultului ce se dă Sf. Iosif în întreaga biserică catolică al cărei Patron este. O recomandă cu căldură tuturor.

Dr. Iuliu Rațiu: „Adorație pentru sufletele din purgator“. Bibl. euharistică Nr. 4 Edit. Reuniunii de misiuni din Lugoj — O broșură potrivită pentru toate sufletele pii, dar mai ales pentru preoții adoratori, cărora o recomandăm în special. Prețul 10 Lei.

Fabricarea clopotelor

din cea mai bună calitate, execută repede, prompt și cu garanție de lungă durată. La cerere trimitte prospecte detaliate. Fabrică de clopote, ventile, pompe și toffelul de turnătorii de metal.

UZINELE METALURGICE S. A.

TIMISOARA, IV. STR. ANDREI MUREȘANU 3.
Telefon 23-42 Telefon 23-42

Pregătesc iconostase cu icoane în stil bizantin și apusean executate în modul cel mai artistic, precum și tot felul de picturi pt. biserici și icoane în orice mărime.

Renovez iconostase vechi și auresc în aur veritabil, întreprind toate renovările în legătură cu pictura internă în cele mai avantajioase condițiuni.

La cerere mă prezint la fața locului cu planuri și devizuri. Atelier bine asortat cu tot felul de icoane gata.

IOAN BOGDAN

pictor bisericesc

ORADEA, STR. NOGALL No. 11.

